

Radi cjeline prikaza ovog časopisa, napomenimo, da se pored obrađenih nalaza i drugi prilozi, koji zaslužuju pažnju, iako obrađuju pitanja koja se odnose na američko podneblje ("Forgotten Fillmore Papers Examined: Sources for Reinterpretation of a Little Known President", "Problem with Donors of Contemporary Collections", "Business Records: The Canadian Scene" i dr.).

Na kraju svakog broja časopisa nalaze se iscrpni prilozi za arhivističku bibliografiju, iz strane stručne arhivističke periodike za razdoblje 1967/1968. godine, te informacije o novim i suvremenim arhivističkim pomagalima.

J. Stanković

HEINZ DUCHHARDT, PHILIPP KARL VON ELTZ KURFÜRST VON MAINZ, ERZKANZLER DES REICHES (1732—1743). Studien zur kurmainzischen Reichs- und Innenpolitik. Inauguralna disertacija za sticanje doktorske časti na Filozofskom fakultetu Johann Gutenberg Sveučilišta u Mainzu, Mainz 1969, str. 274.

Društvo za srednjorajnsku crkvenu povijest u Trieru izdalo je kao svoj deseti svezak gornju disertaciju. Izdanja tog društva su zanimljiva, jer s povijesnog i crkvenog stanovišta obuhvaćaju prošlost svog kraja počevši od 14. stoljeća, a djelo Dr Duchhardta važno je, jer temeljem arhivske građe potanko razrađuje djelovanje ovog premeta, nadbiskupa Mainza Filipa Karla von Eltza kao kneza izbornika i nadkancelara njemačkog carstva te njegovu ulogu u borbi između kuće Habsburg i Francuske kao i u ratovima radi pragmatičke sankcije, koja je od njemačkih povjesničara ocjenjivana od pretjeranih panegirika do poraznog proglašenja »pokretnom snagom za rastvaranje stare njemačke države«.

Presudan je svakako knežev udio u evropskim ratovima za poljsko prijestolje, vođenim u Njemačkoj i Italiji od g. 1733. do 1738, zbog toga da li će na njemu sjediti švedsko-francuski štićenik Stanislav Leszczynski ili rusko-austrijski August III Saski. U toj borbi Engleske, Francuske, Austrije, Prusije i Rusije za Poljsku, u kojoj ona sama ništa nije imala reći, našao se nadkancelar njemačkog carstva u nerazrješivom vrzinom kolu i njegova mala crkvena državnica u žrvnju između protivničkih vojski, koje su pod princem Eugenom Savojskim s austrijske, a maršalom grofom Belle-Isle Fouquet s francuske strane, šetale svaka s druge strane Rajne pljačkajući narod kontribucijom. Trebalo je mnogo diplomatske dovrtljivosti, a još više žongliranja, zapravo najviše sreće, između tolikih protivnika izmanevrirati hoće li u njegovoj maloj prijestolnici sjediti austrijska ili francuska vojska. Iako su kneževe ruke najmanje držale niti tadašnje evropske politike, on je po svojem položaju i smještaju svoje državnice bio prisiljen mrsiti ih i razmrsiti, razapet između dužnosti i osjećaja katoličkog nadbiskupa, kneza izbornika, kancelara njemačkog carstva, Nijemca i Evropejca, prijatelja austrijskog dvora i spasavaoca Svetog rimskog carstva njemačke narodnosti, te odluka u čijem bi interesu ono moglo najbolje izvršiti povijesnu misiju koju su mu pojedinci htjeli odrediti. Ovo arhivski i povijesno vanredno iscrpno djelo dokumentira čitav životni put kneza izbornika i time osvjetljuje ovu burnu epohu, koja bi ostala jednostrano prikazana ako se ne bi uzeli u obzir i podaci ove disertacije.

Na pitanje što se ti daleki srednjoevropski odnosi tiču naše stvarnosti imamo dvostruki odgovor. Budući da se od svih njemačkih izbornih knezova jedini nadbiskup Eltz u pitanju poljskog prijestolja potpuno stavio na carsku stranu, uz podjeljenje grofovске časti carevim ručnim pismom iz g. 1733, dolazi porodica Eltz do vukovskog vlastelinstva kao nagrade za usluge učinjene austrijskom carskom dvoru. Pisac disertacije je uz ogromnu objavljenu arhiv-

sku građu, te građu pronađenu u bečkom Dvorskom arhivu, posebno istražio i onu u Mainzu, Historijskom arhivu u Osijeku i grofovskom arhivu u dvorcu Eltville, kod čega je u potonjem pronašao najmanje građe. U Osijeku nalazi se i izvorno pismo Karla VI iz g. 1733. I ovom je prilikom pružen dokaz o međusobnoj povezanosti čitavog svijeta, te kako se ne može predvidjeti gdje se sve može pronaći potrebna arhivska građa, niti pretpostaviti da je na račun našega naroda, čiju su zemlju carevi dijelili kao nagradu, prije skoro dva i po stoljeća došlo do veza poljskog prijestolja s Mainzom, Vukovarom i Osijekom.

K. Firingner

M. VALENTIĆ: KAMENI SPOMENICI HRVATSKE XIII—XIX STOLJEĆA. (Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb, Katalog muzejskih zbirki II, urednik: Dr. Lelja Dobronić). Zagreb 1969. 204 str., 142 fotografije.

Kustos Povijesnog muzeja Hrvatske Mirko Valentić obradio je u knjizi, koju prikazujemo, kamene spomenike u istom Muzeju. To su razne nadgrobne ploče, skulpture, fragmenti arhitekture, natpisi i sl. iz Zagreba (pretežno iz stare katedrale), Slavonije i Hrv. primorja (samo 1 je sa Hvara). Za arhiviste najznačajniji su u tom katalogu natpisi, koji raznim podacima dopunjuju arhivsku građu o pojedinim ličnostima i događajima.

Šteta da rukopis prije štampanja nije bio dan na pregled i stručnjaku za srednjovjekovnu latinsku epigrafiju. Ovako su se potkrale neke pogreške, od kojih navodim najznačajnije. Ukazujem i na neke slučajeve, u kojima nisu predložene sigurne dopune teksta:

Spom. br. 6: neće biti »pravilno« pisanje »NECCE«, ako se to tumači kao ablativ od »nex, necis, f.« Isto tako se za prijevod »s pravednicima zagrebačkim« mora razriješiti original »CV[M] IVSTIS ZAG[RE/A?] B[IENSIBUS].

Spom. br. 7: dvaput je »RELIKVIT« umjesto RELIQUIT«. »QVE« je vjerovatnije »QUAE«, tj. natpis se odnosi na pokojnicu, a ne na pokojnika.

Spom. br. 12: možda bi ipak postojala kakva metoda da se pročita? Poteškoća oko atribucije grba navodi nas na pomisao, da bi valjalo postaviti tabele za identifikaciju grbova u Hrvatskoj, i to čak pomoću elektronskih sortirnih mašina i bušenih kartica. Svaki sastojak grba (krilo, kaciga...) mogao bi se, naime, lako kodirati na bušenu karticu ili u sistem za pronalaženje mikro-filmskih snimaka, a onda je stvar tehnike pronaći karticu ili snimak, koji ispunjava sve zadane uvjete programa za traženje.

Spom. br. 13: s malo više hrabrosti u dopunu: ...[EPISCOPUS / CANONICUS ZAGRA] BIENSIS BONE [MEMORIE]...

Pridjev »ZAGRABIENSIS« dolazi većinom uz te imenice. Onda bi i to bila nadgrobna ploča nekog crkvenog dostojanstvenika, a potjecala bi vjerovatno iz zagrebačke katedrale. Možda spojiti s br. 14?

Spom. br. 13: vidljiva je ipak lijeva, a ne »desna« ruka.

Spom. br. 15: »PIETATE PA [RENS] (? I. F.) NULLI VIRTUTE SECVN-DUS« — ako se za »U« i »V« uzima samo »V«, onda to posvuda! — ne može se prevesti »ISTIČUĆI SE U POBOŽNOSTI, U NIJEDNOJ KREPOSTI NIJE BIO DRUGI«, nego eventualno: »POKORAVAJUĆI SE POBOŽNOSĆU, NIJE NI ZA KIME ZAOSTAJAO KRIJEPOŠĆU«.

Spom. br. 17: »CHRISTOFOROVICH« (ispravno: »CHRISTOPH-«) nije hrv. »KRISTOFOR«. Ako se ide na razrješenje »ET LECT[OR]«, što je prvi član sintagme pred ET? Da nije »VIC[ARIUS]«? Razrješenje u 3. retku je skoro